

И споре судије пред судом

У низу покушаја да се стане на пут застарелим случајевима и заштити право на временски адекватно суђење, нови закон који дефинише ову област у много већој мери на тас правде ставља и саме судије

Слободан Иконић

Право на судску заштиту само по себи није довољно ако није заштићено додатним правима која поспешују његову делотворност. Тешко је говорити о поштовању права на судску заштиту ако се суди дуго, споро, са одуговлачењем, толерисањем неажурности странака и других учесника у поступку...

Право на суђење у разумном року јесте елемент, дериват права на судску заштиту и ово право зајамчено је Конвенцијом за заштиту људских права коју је Република Србија ратификовала, чиме је у Србији прихваћена обавеза поштовања тог права.

Виши суд у Београду је управо ових дана донео прво решење по жалби грађанина у којем је констатовано да је дошло до повреде права на суђење у разумном року и наложио исплату нематеријалне штете од 500 евра.

„У питању је ванпарнични поступак који се годинама водио пред Трећим основним судом у Београду. Грађанин се жалио, а Виши суд је 14. јула утврдио повреду његовог права и наложио да му се на име нематеријалне штете исплати 500 евра у динарској противвредности“, рекла је портпаролка Вишег суда Душица Ристић. Додала је да је Трећем основном суду наложено да „предузме све мере како би се поступак окончао у најкраћем року“. Ово решење је донето у исто време када је и директор комитета правника за људска права Милан Антонијевић рекао да су подаци о броју застарелих предмета алармантни и да то указује да реформа правосуђа није урађена на адекватан начин. Статистика Јукома за

2013. годину показује да је прошле године застарело 814 кривичних предмета у судовима и 139 у фази истраге.

По дефиницији, застарелост је правни институт који омогућава да не дође до кривичног гоњења ако прође одређено време од извршења кривичног дела. Једино дело које не застаревља јесте ратни злочин. „Застарелост чини да истина остане сакривена и да ви као оsumњичени, али ни као оштећени не дођете до истине, рекао је Антоније-

вић. Додао је да застарелост уводи правну несигурност, односно да на крају суђења нема одговарајуће пресуде.

Последња у низу пресуда, у којој је оптужница одбачена јер је уследила апсолутна застарелост, јесте неправоснажна пресуда изречена 18. јула ове године бизнисмену Станку Суботићу Цанету за шверц цигарета 1995. године.

Апелациони суд правоснажно је услед застарелости ослободио кривице бившег директора Управе царина Михаља Кертеса оптужби да је износио новац царине на Кипар. Због застарелости нису изречене ни бројне пресуде функционерима режима који је производио Слободан Милошевић, а који су углавном били оптужени за злоупотребе положаја, као што су некадашњи министри саобраћаја и телекомуникација Ратко Марчетић, здравља Лепосава Милићевић, пољопривреде Живанко Радованчев, правде Драгољуб Јанковић или туризма Слободан Черовић или бивша комесарка за избеглице Братислава Буба Морина...

Како да правда буде доступнија грађанима и да они стекну више поверења у правосуђе, да се смањи број заосталих предмета и представки против Србије пред Европским судом за људска права због повреде права на суђење у разумном року

Најновији покушај да се исправи ова аномалија правосуђа је и Закон о заштити права на суђење у разумном року, којим је прописано да сваки грађанин може поднети суду захтев за заштиту свог права, као и захтев за накнаду штете због повреде овог права.

Нацрт закона је део Националне стратегије за реформу правосуђа, а циљ је да правда буде доступнија грађанима и они стекну више поверења у правосуђе, да се смањи број заосталих предмета и представки против Србије пред Европским судом за људска права због повреде права на суђење у разумном року. Изузев уставне жалбе, право на суђење у разумном року никако није било штићено у Србији све до 2013. године (21. маја). Његова заштита скромно се помањала у Закону о уређењу судова и у Закону о судијама, у нормама које уређују надзорна права председника суда и председника непосредно вишег суда (дакле, у нормама о судској управи) или надзорна права министарства

надлежног за правосуђе (у нормама о правосудној управи), делом у одредбама које уређују дисциплинску одговорност судија итд. За ова два месеца у Виши суд су стигла 124 захтева грађана. Србија је изгубила пред Европским судом за људска права бројне спорове који су против ње вођени због повреде права на суђење у разумном року.

Законом је прописано да је поступак по овом захтеву – хитан. Он се подноси непосредно вишем суду, који доноси решење, на које је могуће изјавити жалбу, а о њему одлучиваће Врховни касациони суд у року од 15 дана.

„У случајевима када судија проузрокује штету незаконитим и неправилним радом, због повреде права на суђење у разумном року и кршења људских права, Република Србија ће грађанину исплатити штету из буџета, али држава може тражити од судије накнаду исплаћеног износа ако је штета учињена намерно. На захтев министра надлежног за правосуђе, републички јавни правобранилац је дужан да покрене парнични поступак пред надлежним судом за накнаду овако исплаћеног износа, по претходно прибављеном мишљењу Високог савета судства“, објашњава Мирољуб Томић, председник Комисије за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа и заменик председника Високог савета судства...

Тако се успоставља одговорност судија, која треба да буде противтежа њиховој независности а свим грађанима Србије омогућена је боља заштита једног од основних људских права. Циљ је, како наводе у Министарству

правде, да се смање или потпуно елиминишу предмети у којима би се судило неоправдано дуго и да се тако грађанима омогући бржа и ефикаснија правда, као и да судије лакше и ефикасније обављају свој посао. Нема дилеме да је важно доћи до квалитетне и правичне одлуке, али поставља се питање шта значи таква одлука ако стигне након пет, десет, 15 или 20 година и дали се тиме задовољава правда.

Уколико судије неоправдано касне у изради одлука, неоправдано не заказују рочиште, одуговлаче поступак и праве друге теже дисциплинске прекршаје, и уколико због оваквих поступака у раду судије дође до озбиљног поремећаја у вршењу судске власти, или нарушавања угледа и поверења у суд или дође до застаревања предмета, биће покренути и поступци за разрешење судија.

„Циљ је да се успоставе чврсти и јасни критеријуми за избор и напредовање судија, као и јасни механизми за утврђивање одговорности за нестручан и неквалитетан рад, јер само на тај начин може да се дође до правих резултата – до ефикасног и одговорног судства“, закључује председник Комисије за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа.

Председник Апелационог суда у Београду Душко Миленковић није оптимистичан у погледу превазилажења заостатака - броја старих предмета у том суду. Поступање по жалбама на повреду права на суђење у разумном року, како је казао Миленковић, биће приоритет, али не с циљем застрашивања судија. Он је истакао да је број старих предмета веома велики и да 10 одсто предмета чека на решавање и дуже од 10 година, а рекао је и да се у раду судија већ налази много предмета.

Према подацима Касационог суда за 2013. годину, у Србији има 1,7 милиона предмета који трају дуже од две године, од чега су чак 1,5 милиона предмети који се односе на извршење.

Шта тек да каже грађанин за кога, још од римског права, важи начело да „непознавање закона шкоди“? Како да грађани знају законе ако ни судије не знају шта и како примењују? **НИИ**

Не може се говорити о поштовању права на судску заштиту ако се суди дуго, споро, са одуговлачењем, толерисањем неажурности странака и других учесника у поступку